

PARKET

PARQUET

SM/MM

Vertaling van stuk

A 82/4/7

Conclusie van het Openbaar Ministerie in de zaak A 82/4
Lenglet c.s. / Royale Belge c.s.

Mijnheer de President,
Heren Rechters van het Benelux-Gerechtshof,

I. De feiten.

De feiten die aanleiding hebben gegeven tot het arrest van het Hof van Beroep te Luik van 22 oktober 1981, dat thans aan het Hof van Cassatie is voorgelegd, in welke procedure een prejudiciële vraag van uitleg is gerezen, worden als volgt in de memories van partijen uiteengezet.

Op 2 juni 1975 deed zich omtrent 21 u. 15 een verkeersongeval voor te Luik, op de boulevard Comte de Smet de Naeyer, waarvoor Romain Guy, restauranthouder, wonende te Namen, rue Saint Nicolas 117 B, bij arrest van het Hof van Beroep van Luik van 22 oktober 1981 strafrechtelijk en burgerrechtelijk aansprakelijk werd verklaard.

Lenglet Luc, magazijnier, wonende te Namen, rue Saint Nicolas 102, die plaats had genomen in de door de beklaagde Romain Guy bestuurde wagen, liep bij dit ongeval zware verwondingen op.

De wagen waarmee Romain Guy het ongeval veroorzaakte, behoorde toe aan zijn vader Romain René, geboren te Strépy-Bracquegnies op 23 maart 1930, burgerrechtelijk aansprakelijke partij die overleden is op 25 april 1980 en wiens geding werd overgenomen door zijn rechtverkrijgenden.

Voornoemd arrest van het Hof van Beroep van Luik heeft de verzekeraar van het rijtuig, te weten de Royale Belge, buiten de zaak gesteld op grond dat de bestuurder zich door diefstal van het rijtuig van zijn vader meester had gemaakt en bijgevolg geen recht had op de dekking door de verzekeraar van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de eigenaar van het rijtuig.

Tegen dat arrest hebben de partijen :

1. De heer Luc Lenglet, magazijnier, wonende te Namen, rue Saint-Nicolas 102,
2. Het Nationaal Verbond van Socialistische Mutualiteiten, met zetel te Brussel, St-Jansstraat 32,
3. De Hulpkas voor ziekte- en invaliditeitsverzekering, afgekort H.K.Z.I.V., waarvan de zetel gevestigd is te Brussel, St-Lazaruslaan 10,

zich in cassatie voorzien, waarbij zij onder meer hebben be-
toogd dat het bedrieglijk wegnemen van andermans goed voor een
kortstondig gebruik niet valt onder het begrip diefstal waarbij op
grond van artikel 3, eerste lid, van de wet van 1 juli 1956 betref-
fende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrij-
tuigen, de dekking uitgesloten is. Volgens de eisers tot cassatie
zou dat begrip niets te maken hebben met het begrip diefstal als
bedoeld in artikel 3 van de Gemeenschappelijke Bepalingen behoren-
de bij de Benelux-Overeenkomst betreffende de voormelde verplichte
verzekering.

Bij arrest van 24 mei 1982 heeft het Hof van Cassatie van
België, onder verwerping van een tweede cassatiemiddel (zonder
belang voor uw Hof in de onderhavige zaak), zijn uitspraak over
het overige van het cassatieberoep opgeschort totdat uw Hof over
de volgende vraag uitspraak zal hebben gedaan :

"Is § 1 van artikel 3 van de Gemeenschappelijke Bepalingen
behorende bij de Benelux-Overeenkomst betreffende de verplichte
aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, waarin is be-
paald dat door de verzekering niet is gedekt de burgerrechtelijke
aansprakelijkheid van hen die zich door diefstal of geweldpleging
de macht over het motorrijtuig hebben verschaft en van hen die,
dit wetende, een dergelijk motorrijtuig zonder geldige reden ge-
bruiken, toepasselijk op het bij artikel 461, tweede lid, van het
Belgisch Strafwetboek, zoals gewijzigd bij de wet van 25 juni 1964,
met diefstal gelijkgestelde bedrieglijk wegnemen van andermans goed
voor een kortstondig gebruik" ;

II. Het verloop van het geding

De Griffier van het Benelux-Gerechtshof heeft bij brief van 9 juli 1982 een voor eensluidend gewaarmerkte afschrift van voornoemd arrest van het Hof van Cassatie van België van 24 mei 1982 aan partijen en aan de Ministers van Justitie van België, Nederland en Luxemburg toegezonden.

De Ministers hebben geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid een schriftelijke uiteenzetting of een memorie van antwoord in te dienen.

Mr. René Bützler, advocaat bij het Hof van Cassatie van België, heeft op 27 september 1982 een memorie namens de "Hulpkas voor ziekte- en invaliditeitsverzekering" ingediend.

Mr. Adolphe Houtekier, advocaat bij het Hof van Cassatie van België, heeft op 28 september 1982 een memorie namens Lenglet Luc en het "Nationaal Verbond van Socialistische Mutualiteiten" ingediend.

Mr. Antoine de Bruyn, advocaat bij het Hof van Cassatie van België, heeft op 1 december 1982 een memorie van antwoord namens de naamloze vennootschap "De Royale Belge" ingediend.

Ter zitting van het Hof van 24 januari 1983 heeft Mr. Adolphe Houtekier de zaak mondeling toegelicht en nog een pleitnota neergelegd.

III. In rechte.

Zoals hierna zal worden benadrukt, gaat het er niet om de nationale wetten van de verschillende Verdragsluitende Staten uit te leggen, zelfs zo de bepalingen ervan letterlijk in het Benelux Verdrag, de Overeenkomsten en de bijbehorende Protocollen zijn opgenomen.

Aangezien zowel de eiseres "Hulpkas voor ziekte- en invaliditeitsverzekering" (Memorie, blz. 3) als de eisers Lenglet en "Nationaal Verbond van Socialistische Mutualiteiten" (Memorie, blz. 4 en pleitnota, blz. 4) evenwel ter staving van hun stellingen van bepaalde buitenlandse wetgevingen (onder meer de Luxemburgse) melding hebben gemaakt, is het niet van belang ontbloomt kort de evolutie van het begrip "gebruiksdiefstal" in verschillende landen 'naar Frans recht' in herinnering te brengen.

A. Vergelijking der wetgevingen

- In Frankrijk

In Frankrijk is het begrip "vol d'usage" niet in de teksten te vinden. Opdat er volgens Garçon (Code pénal annoté, éd. 1901, art. 379, nr. 289 e.v.) van diefstal sprake zou zijn, "il faut que le voleur ait eu l'intention de s'approprier la chose. L'opinion contraire élargirait démesurément la notion de vol. Ainsi d'abord, nous n'admettrions pas que ce délit soit constitué si l'auteur de l'enlèvement a entendu emprunter l'objet enlevé, ou plutôt, s'il a voulu seulement exercer les droits conférés au commodataire. Celui qui prend l'échelle de son voisin, sans l'autorisation de ce dernier, pour cueillir des fruits, et qui la restitue immédiatement, n'est pas un voleur ; de même, l'ouvrier qui emporte l'outil d'un camarade, malgré sa défense, pour accomplir un travail et qui le rend, ce travail fait. Le paysan qui prend un cheval paissant dans un champ, l'attelle à sa charrue, se conduit comme si ce cheval lui avait été prêté ; il en vole l'usage, la possession précaire, mais ne commet point la soustraction frauduleuse définie à l'article 379."

Volgens Garraud (Droit criminel, deel V, nr. 88), "le mobile qui détermine le coupable est indifférent au point de vue de la culpabilité légale. La seule chose à rechercher et à constater, c'est l'intention de l'agent de s'approprier la chose, qu'il sait ne pas être la sienne, contre la volonté du propriétaire et pour s'en servir comme pourrait le faire le propriétaire. C'est cet état d'âme qui constitue l'*animus furandi* ...

La soustraction doit être frauduleuse, donc l'intention spécifique du voleur est exigée au moment même de la soustraction".

Brouchet (Faustin Hélie, 'Pratique criminelle des cours et tribunaux', herzien door Brouchet, Droit pénal, deel 1-2, ed.1954, nr. 631), Rousselet en Patin ('Précis de Droit pénal spécial', blz. 468) hebben zich in dezelfde zin uitgelaten.

Lange tijd was de rechtspraak van het Hof van Cassatie in overeenstemming met deze doctrine (Cass. crim. 9 mei 1903, Bull., 186, blz. 298 ; Cass. crim., 3 december 1908, Bull., 481, blz. 906 ; Cass. crim., 2 augustus 1909, Bull., 207, blz. 406 ; Cass. crim., 15 mei 1909, Bull., 272, blz. 530 ; Cass. crim., 17 januari 1919, Bull., 14, blz. 20 ; Cass. crim., 18 oktober 1924, Bull., 364, blz. 599 ; Cass. crim., 11 mei 1928, Bull., 142, blz. 289 ; Cass. crim., 27 mei 1939, Bull., 112, blz. 205 ; Cass. crim., 23 juni 1944, Bull., 148, blz. 230).

Sedert het arrest van het Hof van Cassatie van 19 februari 1959 lijkt het daarentegen vaste rechtspraak te zijn geworden gebruiksdiefstal als diefstal te beschouwen.

Immers, volgens die beslissing, "s'il est vrai que la loi pénale n'atteint pas celui qui, sans autorisation du propriétaire, utilise même abusivement la chose d'autrui, il y a vol, au contraire, lorsque la préhension a lieu dans des circonstances telles qu'elle révèle l'intention de se comporter, même momentanément, en propriétaire et revêt ainsi les caractères de la soustraction

frauduleuse telle qu'elle est incriminée par l'article 379 du code pénal.

"Tel est le cas lorsqu'un individu, après avoir tenté de s'emparer d'une camionnette et avoir renoncé à cette entreprise par suite de l'arrivée inopinée du propriétaire, a pénétré dans une voiture que son propriétaire venait de laisser à l'arrêt, pour un bref moment sans en retirer la clef de contact, l'a mise en marche, l'a utilisée toute une nuit pour se rendre dans des villes voisines pour se distraire et a abandonné le lendemain le véhicule à quelque distance du lieu où il l'avait pris.

... Et les juges du fond ont vu à bon droit dans de tels faits, un vol de voiture, précédé d'une tentative de vol".
(Rec. Dalloz, 1959 ; Jur., blz. 331).

Gabriel Roujou de Bourbée (Dalloz, t.a.p.) die dit arrest annoteert, drukt zich als volgt uit : "... Il est suffisant que ce dépouillement soit momentané et ne revête dans l'esprit du voleur qu'une durée assez brève. On ne saurait trop louer la Cour de cassation lorsque, comme elle le fait dans l'arrêt ci-dessus, elle insiste sur l'idée que le facteur temps n'a pas été envisagé ici. Peu importe que l'agent ait entendu dépouiller le légitime détenteur une heure ou définitivement ; il a voulu le dépouiller, cela doit suffire. Le raisonnement inverse auquel invite la doctrine de cette façon, conduit à faire du vol une infraction continue. Cela était peut-être vrai au temps de Bartole (Donnedieu de Vabres, 'Introduction à l'étude du droit pénal international', 1932, p. 139). Cela n'est plus vrai de nos jours. Le vol est "une infraction instantanée puisqu'il s'agit d'une soustraction, laquelle se réalise toujours dans un laps de temps extrêmement bref." (Donnier, 'Les infractions continues', Rev. Sciences Crim., 1958, p. 749)..."

Luidens het arrest van 28 oktober van datzelfde Hof,

"La façon dont est réalisée la préhension frauduleuse est différente suivant la nature de l'objet qui est soustrait.

Le fait de pénétrer dans un automobile en stationnement dans l'intention d'en prendre possession et de l'utiliser contre le gré et à l'insu de son propriétaire constitue le commencement d'exécution d'un vol, lorsqu'il n'a été interrompu que par l'intervention de la police". (Rec. Dalloz, 1960 ; Jur. blz. 314).

De Heer Chavanne is in zijn noot bij voormeld arrest de mening toegedaan "qu'on peut se réjouir de ce que la Cour de cassation ait décidé que la soustraction d'automobile même momentanée soit un vol. Elle a ainsi dispensé le législateur de créer un délit nouveau dont la multiplication de ces sortes de soustractions faisait sentir l'urgente nécessité. La conséquence la plus importante qu'il conviendra de tirer de cette nouvelle jurisprudence est sans doute que le vol d'usage mérite d'être réprimé comme les autres vols et n'en est pas différent. C'est là une simplification importante apportée dans un domaine où la casuistique aboutissait parfois à donner l'impression de l'incohérence".

Ten slotte dient nog het arrest van 21 mei 1963 (Rec. Dalloz, 1963, Jur. blz. 568) te worden aangehaald, waarin wordt gesteld "s'il est vrai que la loi pénale n'atteint pas celui qui, sans l'autorisation du propriétaire, utilise, même abusivement, la chose d'autrui, il y a vol, au contraire, lorsque la préhension a lieu dans des circonstances telles qu'elle révèle l'intention de se comporter, même momentanément, en propriétaire et revêt ainsi le caractère de la soustraction frauduleuse telle qu'elle est incriminée par l'article 379 du code pénal.

Tous les éléments du délit de vol sont relevés à l'encontre de celui qui, pour se rendre à un bal, s'empare de l'ambulance municipale, le fait de s'emparer sans droit de ce véhicule constituant la soustraction frauduleuse".

- In België

In België heersten dezelfde onzekerheden in de rechtspraak (cf. "Les vols d'eau et d'énergie, le vol d'usage" Redevoering

gehouden door de Heer Serge Brahy, eerste advocaat-generaal bij het Hof van Beroep van Luik, Journal des tribunaux, 1975, blz. 599 tot 602).

Volgens de Heer Brahy "un grain de sable a brusquement provoqué le grippage de la machine judiciaire dans le domaine qui est le nôtre".

Immers, het Hof van Cassatie heeft bij zijn arrest van 16 november 1959 (Arr. Hof Cass. 1960, blz. 234 ; J.T. 1960, blz. 354) de gebruiksdiefstal formeel afgewezen. Volgens deze beslissing maakt hij, die een aan een ander toebehorende zaak wegneemt met het voornemen ze aan haar eigenaar terug te geven, zich niet schuldig aan diefstal.

De wet van 25 juni 1964 ter aanvulling van de artikelen 461 en 463 van het Strafwetboek gaf terzake uitsluitel.

Het tweede lid van artikel 461 luidt als volgt : "Met diefstal wordt gelijkgesteld het bedrieglijk wegnemen van andermans goed voor een korstondig gebruik".

Artikel 463 is als volgt aangevuld : "In het geval bedoeld bij artikel 461, tweede lid, bedraagt de gevangenisstraf echter niet meer dan drie jaren."

Aangestipt dient te worden dat het op 29 juni 1961 ingediende wetsvoorstel slechts doelde op "het gebruikmaken van een motorrijtuig of van een fiets tegen de wil van de persoon die het recht van gebruik ervan bezit."

De Regering heeft die tekst als volgt gewijzigd : "Is schuldig aan gebruiksdiefstal hij die gebruik maakt van een zaak die hem niet toebehoort tegen de wil van de eigenaar".

Ten slotte stelde de Raad van State de volgende tekst voor : "Met diefstal wordt gelijkgesteld het bedrieglijk wegnemen van andermans goed voor een korststondig gebruik en met het oogmerk

het terug te geven".

De wetgever heeft die tekst overgenomen met weglating van de termen "en met het oogmerk het terug te geven". Volgens de memorie van toelichting zou deze weglating toe te schrijven zijn aan het feit dat "in tegenstelling met wat de Raad van State meent, heeft de Regering de teruggave van het onvreemde goed nooit als een van de bestanddelen van het wanbedrijf beschouwd. In de oorspronkelijk voorgestelde tekst was die voorwaarde niet gesteld. Het ontbreken van de bedoeling zich het weggenomen goed toe te eigenen, kenmerkt het nieuwe misdrijf, welke bedoeling echter gemakkelijker zal kunnen bewezen worden als het goed werkelijk teruggegeven wordt.

Anders dan bij de totstandkoming van de Luxemburgse wet wordt in de memorie van toelichting op de Belgische wet van 25 juni 1964 aangegeven dat, onder voorbehoud van de in artikel 463 van het Strafwetboek bepaalde strafvermindering, de term "gelijkgesteld" tot gevolg zal hebben dat alle wettelijke bepalingen betreffende de diefstal op het ten laste gelegde feit toepasselijk worden, met name de bepalingen van artikel 462 van het Strafwetboek die voorzien in een straffeloosheid ten aanzien van de dader die een nauwe bloed- of aanverwant is van het slachtoffer.

Ook dient het arrest van het Hof van Cassatie d.d. 4 november 1974 te worden geciteerd, volgens hetwelk :

"Artikel 461, lid 2, van het Strafwetboek vereist niet alleen dat de dader de zaak tegen de wil in van de eigenaar heeft weggenomen, maar ook dat hij heeft gehandeld op bedrieglijke wijze, dit is met de bewuste wil de zaak aan het genot van de bezitter te onttrekken ten einde er een kortstondig gebruik van te maken, hoewel met het voornemen de zaak na gebruik terug te geven."

De Heer René Tollebeek die deze beslissing in verband met de geschiedenis van de totstandkoming van voornoemde wet van 25 juni 1964 annotteert, schrijft daarover onder andere :

"Il résulte de l'avis donné par le Conseil d'Etat que la modification du texte proposée, (c'est-à-dire "et avec l'intention de la restituer"), avait notamment pour motif de dissiper l'équivoque créée par la discordance entre le texte du projet gouvernemental et l'exposé des motifs quant à la nature de l'infraction dénommée "vol d'usage", qui aurait risqué d'entraîner des difficultés pour l'utilisation des lois qui font appel à la notion de vol, notamment la loi du 1.7.1956 relative à l'assurance obligatoire de la responsabilité civile en matière de véhicules automoteurs (art. 3, al. 1). C'est ainsi que la cour d'appel de Liège a jugé que le vol d'usage entraîne en cette matière les mêmes effets que le vol prévu à l'article 461, al. 1 du Code pénal (Liège, 8 janvier 1965, Bull.Ass. 1965, p. 297 avec observations de RVG ; Jurisprud. de Liège, 1964/65, p. 556, avec observations de M.H.). L'assureur du propriétaire d'une voiture automobile victime d'un vol d'usage n'est pas tenu de couvrir la responsabilité de la victime de ce vol". (R.D.P.C., 1974-1975, blz. 466 e.v.).

- In Luxemburg

- Door de wet van 10 juni 1932 betreffende de reglementering van het verkeer met rijtuigen van alle aard op de openbare wegen werd de zogeheten "gebruiksdiefstal" als misdrijf in Luxemburg ingevoerd. Uit de bepalingen van de artikelen 6 j° 7 van die wet blijkt inderdaad dat degene die gebruik maakt van een motorrijtuig zonder de toestemming van de eigenaar ervan, wordt gestraft met gevangenisstraf van 8 dagen tot één maand en een geldboete van 51 tot 1.000 frank of met slechts één van die straffen.

- In de wet van 27 juli 1938 is het misdrijf gebruiksdiefstal tot de rijwielen uitgebreid en is de duur van de gevangenisstraf verhoogd tot een maximum van zes maanden.

- De wet van 14 februari 1955 betreffende de reglementering op alle openbare wegen heeft slechts redactionele wijzigingen aan-

gebracht in de door de wet van 27 juli 1938 ingevoerde tekst.

In die wet werd gebruiksdiefstal strafbaar gesteld in de volgende bewoordingen : "Sera puni d'un emprisonnement de huit jours à six mois et d'une amende de 501 à 10.000 francs ou d'une de ces peines seulement, celui qui se sera sciemment servi d'un véhicule automoteur ou d'un cycle, sans le consentement exprès ou tacite du propriétaire ou de la personne qui l'a sous sa garde".

- De wet van 7 juli 1977 heeft artikel 461 van het Strafwetboek als volgt aangevuld :

"Article 1er. L'article 461 du code pénal est complété par un deuxième alinéa libellé comme suit :

"Est assimilé au vol, le fait de soustraire frauduleusement un véhicule automoteur ou un cycle appartenant à autrui en vue d'un usage momentané et avec l'intention de le restituer".

Article 2. L'article 11 de la loi du 14 février 1955 concernant la réglementation de la circulation sur toutes les voies publiques, modifiée et complétée par celles des 2 mars 1963, 17 avril 1970 et 1er août 1971 est abrogé".

Opgemerkt dient te worden dat de tekst van voornoemde wet nauw aansluit bij de Belgische wetgeving, met name artikel 461, tweede lid, van het Belgisch Strafwetboek.

De tekst verschilt evenwel in drieërlei opzicht van de Belgische wetgeving :

- ten eerste wordt slechts het bedrieglijk wegnemen van een motorrijtuig of een rijwiel bedoeld, terwijl artikel 461, tweede lid, van het Belgisch Strafwetboek een algemene strekking heeft, waarbij het bedrieglijk wegnemen van "andermans goed" strafbaar wordt gesteld ;

- ten tweede heeft de Luxemburgse wetgever de Belgische tekst

in die zin aangevuld dat hij het zinsdeel "et avec l'intention de le restituer" heeft bijgevoegd ;

- ten slotte heeft de Luxemburgse wetgever, in tegenstelling met de Belgische wetgeving, artikel 463 van het Strafwetboek niet aangevuld.

Naar aanleiding van deze verschillen dient het volgende te worden opgemerkt :

- Evenals de Raad van State ben ik van mening dat de auteurs van het wetsontwerp gelijk hebben gehad, toen zij de gebruiksdiefstal hebben beperkt tot de motorrijtuigen en de rijwielen, terwijl, zoals zij terecht hebben opgemerkt, de gelijkstelling met diefstal van het bedrieglijk wegnemen van welk goed dan ook voor een kortstondig gebruik "paraît excessive et ne répond pas, de toute évidence, à une nécessité".

- Is het noodzakelijk, opdat lid 2 van artikel 461 van toepassing zou zijn, dat de dader van het misdrijf het voornemen had de wagen of het rijwiel terug te geven ? Dienaangaande vond er in België een discussie plaats en de eerste advocaat-generaal, de Heer Brahy, trekt er in zijn voormelde redevoering de conclusie uit dat het de voorkeur zou hebben verdiend, in de tekst van lid 2 van artikel 461 van het Belgisch strafwetboek te preciseren dat er overtreding is, zelfs zo de dader het voornemen had het weggenomen goed terug te geven. De door de Belgische Raad van State voorgestelde tekst bevatte overigens deze nadere bepaling, die later echter is weggelaten.

Evenwel dient te worden aangestipt, dat het Belgisch Hof van Cassatie het voornemen de zaak terug te geven als een stilzwijgende doch noodzakelijke vereiste voor gebruiksdiefstal beschouwt, zoals het immers blijkt uit de volgende overwegingen uit het arrest van dat Hof d.d. 4 november 1974 (Arr. Hof.Cass. 1975) :

" Overwegende dat artikel 461, lid 2, van het Strafwetboek het bedrieglijk wegnemen van andermans goed voor een kortstondig gebruik met diefstal gelijkstelt ;

Overwegende dat die bepaling niet alleen vereist dat de dader de zaak tegen de wil in van de eigenaar heeft weggenomen, maar ook dat hij heeft gehandeld op bedrieglijke wijze, dit is met de bewuste wil de zaak aan het genot van de bezitter te onttrekken ten einde er een kortstondig gebruik van te maken, hoewel met het voornemen de zaak na gebruik terug te geven ;"

De Heer advocaat-generaal Tollebeek die dit arrest annoteert (R.D.P.C., t.a.p.), drukt zich als volgt uit :

"L'intention frauduleuse, le dol spécial requis en la matière est donc essentiellement différent de celui qui est exigé pour le vol.

Il suffit en l'espèce de faire sortir la chose d'autrui de la jouissance de son possesseur en vue d'en user momentanément.

La Cour suprême a repris ici, quasi textuellement, une phrase du rapporteur de la commission de la justice de la Chambre. Elle y a ajouté l'intention de restituer la chose après usage, tout comme le Conseil d'Etat l'avait fait dans ses suggestions.

La Cour a suivi en cela l'avis qu'a exprimé à l'audience, en conclusions Monsieur l'avocat général Velu, qui a rappelé que, pour déterminer l'élément moral d'une infraction, le juge doit rechercher la volonté du législateur.

Cette volonté, il doit tout d'abord la rechercher dans le texte qui réprime l'infraction et dans la nature de celle-ci.

Mais si ni le texte légal, ni la nature de l'infraction, ne fournissent à cet égard des éléments d'interprétation suffisants, le juge doit tout naturellement rechercher la ratio legis dans les travaux préparatoires à la loi.

./.

Ces travaux préparatoires indiquent que l'intention frauduleuse reprise par la loi du 25 juin 1964 comporte deux éléments :

1. la volonté consciente d'enlever au possesseur la jouissance de la chose en vue d'en user momentanément ;
2. l'intention de restituer la chose au possesseur après ..."

De Luxemburgse Raad van State was van oordeel dat de auteurs van het wetsontwerp, ter voorkoming van iedere controverse, terecht uitdrukkelijk hebben bepaald dat één van de vereisten voor gebruiksdiefstal het voornemen van de beklaagde is het motorrijtuig of het rijwiel terug te geven.

- Men zou zich met die zienswijze kunnen verenigen, indien de Luxemburgse wetgever, in navolging van de Belgische wetgever, artikel 463 van het Strafwetboek eveneens had gewijzigd.

Doch hij heeft dat niet gedaan en aldus heeft hij het evenwicht tussen artikel 461 en artikel 463 verbroken.

De Raad van State had voorgesteld een artikel 2 tussen artikel 1 en artikel 2 van het wetsontwerp in te lassen, dat als volgt zou luiden :

"Art. 2 - L'article 463 du code pénal est complété par un second alinéa libellé comme suit :

"Toutefois, dans le cas prévu par l'article 461, alinéa 2, la peine d'emprisonnement ne sera pas supérieure à trois ans".

De reden van dit voorstel was dat gebruiksdiefstal aanmerkelijk minder ernstig is dan diefstal.

./.

De "Juridische Commissie" heeft zich uitgesproken voor het behoud van de regeringstekst op grond van de overweging dat "le vol d'usage étant assimilé au vol, les peines prévues doivent être les mêmes."

Hoe dan ook, uit het vorenstaande blijkt dat zowel in Frankrijk als in België en in Luxemburg diefstal voor een kortstondig gebruik met diefstal wordt gelijkgesteld.

(Verg. A. Spielmann, 'Le vol d'usage et la loi luxembourgeoise du 7 juillet 1977 portant modification de l'article 461 du code pénal'. Revue de Droit Pénal et de Criminologie ; 1978 ; blz. 885 tot 898).

B. Antwoord op de gestelde vraag.

De enige in het arrest van het Belgische Hof van Cassatie van 24 mei 1982 gestelde vraag luidt als volgt :

"Is § 1 van artikel 3 van de Gemeenschappelijke Bepalingen behorende bij de Benelux-Overeenkomst betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, luidens welke door de verzekering niet is gedekt de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van hen die zich door diefstal of geweldpleging de macht over het motorrijtuig hebben verschaft en van hen die, dit wetende, een dergelijk motorrijtuig zonder geldige reden gebruiken, toepasselijk op het bij artikel 461, tweede lid, van het Belgisch Strafwetboek, zoals gewijzigd bij de wet van 25 juni 1964, met diefstal gelijkgestelde feit van andermans goed bedrieglijk weg te nemen voor een kortstondig gebruik ?"

Onder verwijzing naar de conclusie van de Heer Advocaat-Generaal F. Dumon in de zaak A 81/2 - Van Hootegem en Meirsman tegen het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds - (Benelux-Ge-

rechtshof, Jurisprudentie 1980-1981, blz. 136) ben ik de mening toegedaan dat niet dient te worden beslist of de gebruiks-diefstal in de huidige staat der Belgische wetgeving al dan niet begrepen is in de in artikel 3, eerste lid, van de wet van 1 juli 1956 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen bedoelde uitsluitingen.

Immers, het ligt niet op de weg van uw rechtscollege de nationale wetten van de onderscheiden Verdragsluitende Staten uit te leggen, ook niet wanneer die wettelijke bepalingen in de Benelux-Verdragen, -Overeenkomsten en -Protocollen letterlijk zijn opgenomen.

Het Benelux-Gerechtshof is enkel bevoegd de bepalingen opgenomen in die Verdragen, Overeenkomsten en Protocollen uit te leggen, ten deze artikel 3, § 1, van de Gemeenschappelijke Bepalingen behorende bij de Benelux-Overeenkomst betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen.

Artikel 4, § 1 van de Luxemburgse wet van 7 april 1976 "relative à l'assurance obligatoire de la responsabilité civile en matière de véhicules automoteurs" heeft artikel 3, § 1 van de Gemeenschappelijke Bepalingen bijna tekstueel overgenomen.

Voornoemde tekst luidt als volgt :

"L'assurance doit garantir l'indemnisation des personnes lésées chaque fois qu'est engagée la responsabilité civile du propriétaire, de tout détenteur et de tout conducteur du véhicule assuré ou de toute personne transportée,

à l'exclusion de la responsabilité civile de ceux qui se seraient rendus maîtres du véhicule par vol ou violence et de ceux qui utiliseraient le véhicule sans motif légitime sachant qu'on s'en est rendu maître de cette façon".

Artikel 3, eerste lid, van voormelde Belgische wet van 1 juli 1956 is daarentegen niet geheel gelijklopend met artikel 3,

§ 1, van de Gemeenschappelijke Bepalingen, welke bepaalt dat "de verzekering de burgerrechtelijke aansprakelijkheid moet dekken van de eigenaar, van iedere houder, van iedere bestuurder van het verzekerde motorrijtuig en van iedere vervoerde persoon, zulks met uitzondering van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van hen die zich door diefstal of geweldpleging de macht over het motorrijtuig hebben verschaft en van hen die, dit wetende, een dergelijk motorrijtuig zonder geldige reden gebruiken".

Artikel 3, eerste lid, van de Belgische wet van 1 juli 1956 luidt als volgt : "De verzekering moet de burgerrechtelijke aansprakelijkheid dekken van de eigenaar, van iedere houder en van iedere bestuurder van het verzekerde motorrijtuig, zulks met uitzondering van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van hen die zich door diefstal of geweldpleging de macht over het motorrijtuig hebben verschaft."

Ik ben evenwel van oordeel, dat dit verschil bij de oplossing van het onderhavige rechtsgeding niet relevant is , aangezien beide teksten op hetzelfde begrip "diefstal" slaan, welk begrip U is verzocht uit te leggen.

In dat verband doet het niet ter zake, dat de tekst van het Benelux-Verdrag eveneens de aansprakelijkheid uitsluit van "hen die, dit wetende, een dergelijk motorrijtuig zonder geldige reden gebruiken".

Vermeldenswaard is, dat artikel 3, § 1, van de Gemeenschappelijke Bepalingen behorende bij de Benelux-Overeenkomst van 7 januari 1955 de zinsnede "hen die, dit wetende, een dergelijk motorrijtuig zonder geldige reden gebruiken" niet vermeldde.

Dit is toegevoerd aan artikel 3, § 1, van de Gemeenschappelijke Bepalingen behorende bij de nieuwe Benelux-Overeenkomst ondertekend op 24 mei 1966 en goedgekeurd bij de Belgische wet van 19 februari 1968.

Om welke reden zijn de auteurs van voornoemde Overeenkomst tot deze verruiming overgegaan ?

Zoals Mr. Antoine De Bruyn in zijn memorie van antwoord van 1 december 1982 terecht naar voren heeft gebracht, werd deze ver-

ruiming ingevoerd met het oog op de eenmaking der Wetgevingen van de drie Beneluxlanden.

Immers, destijds gaven de wetten van Nederland en Luxemburg voor het misdrijf gebruiksdiefstal een andere strafrechtelijke kwalificatie dan die van diefstal. Dat geval diende derhalve in de Gemeenschappelijke Bepalingen te worden voorzien, opdat het eveneens dezelfde uitsluiting met zich zou brengen als de gebruiksdiefstal naar Belgisch recht, die met diefstal zonder meer werd gelijkgesteld.

Zonder te willen overgaan tot de uitlegging van de Belgische wet van 1 juli 1956, is het niet van belang ontbloomt Emile Beyens aan te halen die zich in de "Nouvelles" (Droit commercial, deel V - 'L'assurance des véhicules automoteurs') als volgt uitdrukt :

No 241 - Le vol doit s'entendre au sens pénal du terme c'est-à-dire dans le sens d'une soustraction frauduleuse, d'une volonté d'appropriation frauduleuse (C. Pén., art. 461). Pour déterminer s'il y a eu vol du véhicule, au sens de l'article 461 du code pénal, il faut rechercher dans le chef de "l'emprunteur" une intention frauduleuse particulière de nuire ou de s'appropriier le véhicule lors de son enlèvement - Gand, 25 mars 1961, Bull.Ass., 1962,69, obs. - Le vol en vue d'un usage momentané est assimilé au vol. (C.Pén., art. 461 et 463 complétés par la loi du 25 juin 1964) - Liège, 8 janvier 1965, Bull. Ass., 297, obs. R.V.G.

No 243 - En cas de maîtrise du véhicule par vol ou violence, la loi et le contrat-type prévoient que la responsabilité civile de l'auteur de cette maîtrise n'est pas couverte par l'assurance. Il y a dans ce cas, en principe exclusion du risque et non assurance opposable aux personnes lésées. Celles-ci ont la faculté d'agir contre le Fonds de garantie pour obtenir réparation de leurs dommages corporels, l'auteur de l'accident étant généralement inconnu ou insolvable".

Verder dient naar het arrest van het Belgische Hof van Cassatie van 6 december 1971 (Belgische Pas. 1972, 1, blz. 338) te worden verwezen, dat als volgt geannoteerd is :

"Le législateur a voulu éviter toute contestation au sujet des rapports de droit qui existent entre le propriétaire et le détenteur du véhicule, rapports qui pourraient éventuellement exclure la responsabilité du propriétaire, pour autant qu'il établisse qu'il n'avait pas la garde juridique du véhicule au moment de l'accident (cf. Besson, 'L'assurance automobile obligatoire', No 10, p. 14), et il a, à cet effet, institué une présomption irréfragable de responsabilité du propriétaire du chef d'un accident provoqué par une personne à qui celui-ci a confié le véhicule, à quelque titre que ce soit. L'assurance du propriétaire couvre ainsi tout détenteur ou conducteur à qui le propriétaire a confié le véhicule.

Il était, dès lors, logique que le législateur en a tiré cette conséquence, de ne pas établir de responsabilité à charge du propriétaire lorsque celui-ci a été dépossédé de son véhicule par un acte illicite, tel le vol ou l'extorsion. Le propriétaire n'a pas, en ce cas, confié le véhicule au détenteur ou conducteur. La responsabilité du propriétaire n'étant pas en cause en principe tout au moins (voir sur la portée de cette réserve, R. Piret, 'Revue trimestrielle de droit commercial', 1956, p. 628), l'assurance qui le couvre ne doit pas couvrir celle du voleur. Ce raisonnement vaut aussi à l'égard de toute personne à qui le voleur confie la voiture et, principalement, du receleur.

En l'espèce, il s'agissait d'un vol d'usage. Le fait de soustraite frauduleusement la chose d'autrui en vue d'un usage momentané ayant été assimilé par la loi au vol prévu à l'article 461 du Code pénal, toutes les conséquences qui découlent du vol, notamment en matière d'assurance de la responsabilité civile en matière de véhicules automoteurs, s' étendent au vol d'usage.

E.K. "

Luidens artikel 3, § 1, van de Gemeenschappelijke Bepalingen, waarvan de uitlegging wordt gevraagd,

"moet de verzekering de burgerrechtelijke aansprakelijkheid dekken van de eigenaar, van ieder houder, van iedere bestuurder van het verzekerde motorrijtuig en van iedere vervoerde persoon, zulks met uitzondering van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van hen die zich door diefstal of geweldpleging de macht over het motorrijtuig hebben verschafte en van hen die, dit wetende, een dergelijk motorrijtuig zonder geldige reden gebruiken".

Deze tekst is door de auteurs van de Gemeenschappelijke Toelichting bij voornoemde Gemeenschappelijke Bepalingen als volgt toegelicht :

"Van de verzekering is slechts uitgesloten de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van degene die zich door diefstal of geweldpleging van het motorrijtuig meester heeft gemaakt en van degene die zonder wettelijk motief van het voertuig gebruik maakt in de wetenschap dat het gestolen is. Het gebruik van het motorrijtuig door een bestuurder die zijn bevoegdheid overschrijdt, is in de verzekering begrepen.

Er wordt op gewezen, dat in het ontwerp niet de aansprakelijkheid als zodanig doch alleen de verzekering ervan wordt geregeld. Derhalve zal, evenals tot nu toe, door de wet of de jurisprudentie uitgemaakt moeten worden of de eigenaar, de gebruiker of de bestuurder aansprakelijk gesteld kunnen worden voor ongevallen die zijn veroorzaakt door degene die het motorrijtuig heeft gestolen. Vast staat echter, dat deze aansprakelijkheid, indien zij bestaat, door de verzekering zal zijn gedekt".

Ik moge voorts opmerken dat voormelde auteurs er goed aan zouden hebben gedaan indien zij een nadere omschrijving hadden gegeven van de begrippen :

- 'diefstal',
- 'geweldpleging'
- 'en van hen die, dit wetende, een dergelijk motorrijtuig zonder geldige reden gebruiken.'.

De Gemeenschappelijke Toelichting zou én aan duidelijkheid én aan waarde hebben gewonnen en het Belgische Hof van Cassatie

had dan - mogelijk - de vraag van uitleg, die thans aan Uw Hof is voorgelegd, niet behoeven te stellen.

In ieder geval wijst niets er echter op dat in de Benelux-Overeenkomst en de bijbehorende Gemeenschappelijke Bepalingen aan het begrip 'diefstal' een betekenis of een strekking werd verleend, die afweek van de eigenlijke betekenis of strekking op het tijdstip van de bekrachtiging van voornoemde akten, in België met name na de inwerkingtreding van de wet van 25 juni 1964, waarbij gebruiksdiefstal met diefstal werd gelijkgesteld, welk begrip nader is toegelicht en omschreven én in de doctrine én in de rechtspraak.

Ten einde deze stelling te staven, kunnen onder meer de twee volgende argumenten worden aangevoerd :

1. Indien het in de bedoeling van de auteurs van de Benelux-Overeenkomst en de bijbehorende Gemeenschappelijke Bepalingen had gelegen aan het begrip 'diefstal' een strekking te geven die afweek van die welke de Belgische wetgeving op dat tijdstip reeds had, dan zouden zij dat ongetwijfeld in artikel 3, § 1, van voornoemde Gemeenschappelijke Bepalingen, hebben verduidelijkt.

Immers, hadden zij van de uitsluiting van de verzekering diegenen willen uitsluiten, die andermans goed bedrieglijk wegnemen voor een kortstondig gebruik, dan had voormeld artikel 3, § 1, als volgt kunnen luiden :

"De verzekering moet de burgerrechtelijke aansprakelijkheid dekken van de eigenaar, van iedere houder, van iedere bestuurder van het verzekerde motorrijtuig en van iedere vervoerde persoon, zulks met uitzondering van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van hen die zich door diefstal of geweldpleging de macht over het motorrijtuig hebben verschaft, tenzij het bedrieglijk wegnemen van andermans motorrijtuig slechts geschiedde met het oog op een kortstondig gebruik."

2. In plaats van een dergelijke beperking aan te brengen in de uitsluiting van de verzekering van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid, hebben de auteurs van bovenvermelde akten juist

duidelijk gesteld dat van de verzekering van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid eveneens uitgesloten zijn "zij die, dit wetende, een dergelijk motorrijtuig zonder geldige reden gebruiken".

Zoals hierboven naar voren is gebracht, was deze toevoeging noodzakelijk om de gebruiksdiefstal, nl. het misdrijf 'sui generis', dat destijds in Nederland en Luxemburg bestond, onder die bepaling te brengen.

Is het nodig om er voorts op te wijzen dat het werkwoord "utiliser" op zich het begrip "kortstondig gebruik" (in het Duits : "benutzen") mede inhoudt ?

Samenvattend kan worden gesteld :

- Op het tijdstip van de inwerkingtreding van de Benelux-Overeenkomst van 24 mei 1966 en de bijbehorende Gemeenschappelijke Bepalingen,

- viel het bedrieglijk wegnemen van andermans goed voor een kortstondig gebruik, wat België betreft, onder het begrip "diefstal" als bedoeld in artikel 3, § 1, van de Gemeenschappelijke Bepalingen behorende bij de Benelux-Overeenkomst van 24 mei 1966.
- viel hetzelfde feit, wat Nederland en Luxemburg betreft, onder het begrip "en van hen die, dit wetende, een dergelijk motorrijtuig zonder geldige reden gebruiken".

- Thans

- valt het bedrieglijk wegnemen van andermans goed voor een kortstondig gebruik én in België én in Luxemburg onder het begrip "diefstal", als bedoeld in artikel 3, § 1, van voormelde Gemeenschappelijke Bepalingen.
 - valt hetzelfde feit, wat Nederland betreft, onder het begrip "en van hen die dit wetende, een dergelijk motorrijtuig zonder geldige reden gebruiken".
-

Conclusie.

Mocht uw Hof mijn zienswijze bijtreden, dan ware de enige gestelde vraag als volgt te beantwoorden :

Ja, artikel 3, § 1, van de Gemeenschappelijke Bepalingen behorende bij de Benelux-Overeenkomst betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, waarin is bepaald dat door de verzekering niet is gedekt de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van hen die zich door diefstal of geweldpleging de macht over het motorrijtuig hebben verschafte en van hen die, dit wetende, een dergelijk motorrijtuig zonder geldige reden gebruiken, is van toepassing op het bij artikel 461, tweede lid, van het Belgisch Strafwetboek, zoals gewijzigd bij de wet van 25 juni 1964, met diefstal gelijkgestelde bedrieglijk wegnemen van andermans goed voor een kortstondig gebruik.

Luxemburg, 9 maart 1983

Alphonse SPIELMANN
Advocaat-Generaal
bij het Benelux-
Gerechtshof